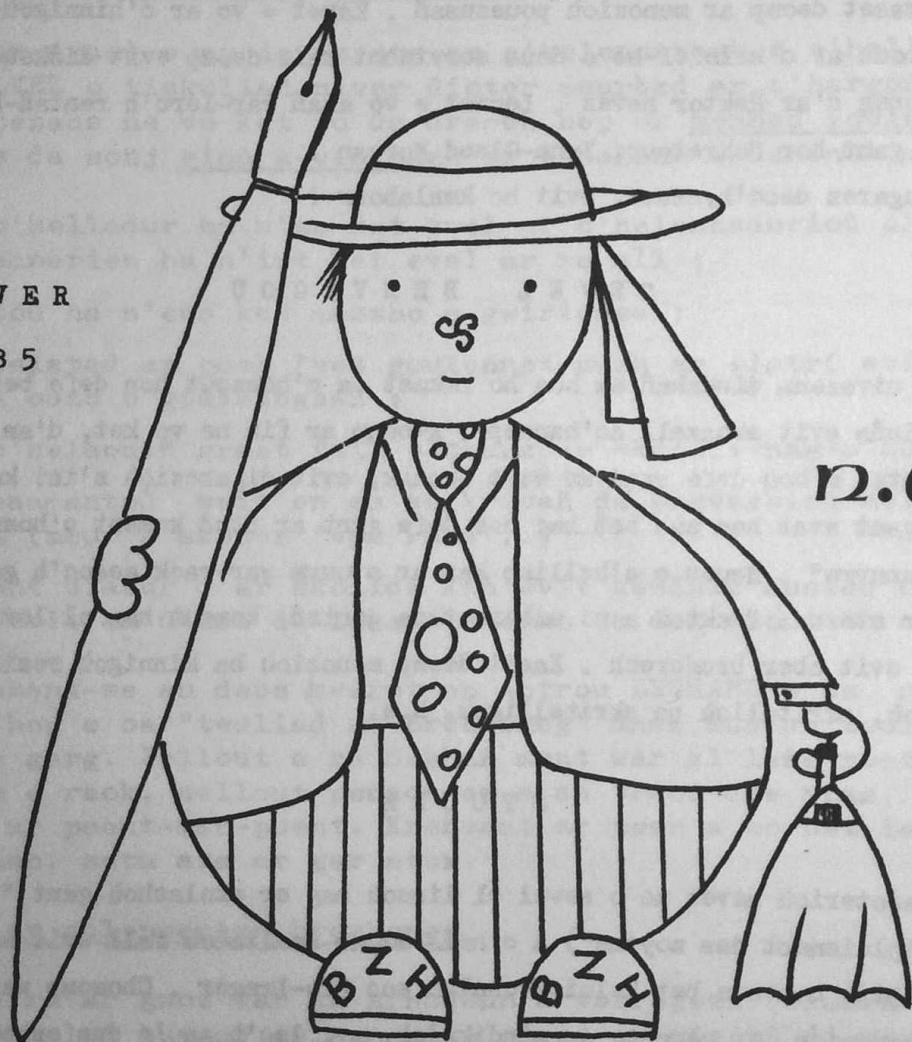

KANWADIG

unvaniezh ar gelennerien
brezhoneg

GENVER

1985

n.6

Bloavezh mat d'an holl gelennerien
brezhoneg ha d'o ziegezh !

kenlabourat

Goulennet hon doa gant izili an Unvaniezh en em vodañ e pep bro ha roññ keleier deomp a-raok hon emwel gant ar Rektor . Bodadegoù zo bet e Gwened, Roazon, Sant-Brieg, Pariz ha div e Bro-Leon . Keleier hon eus bet ivez eus Sant-Malo, Lambal, Kemper, An Oriant, Pondi, Ar Faoued evit kreiz Kernev (Karaez, Skaer, Kastell-Nevez, Landelo, Kemperle, Langonned, Gourin, Rostren) .

Gant Bro-Bariz, Bro-Leon eo he deus graet, dre seblant, al labour frouezhusañ hag he deus kaset deomp ar menozioù pouezusañ . Kavet e vo ar c'hinnigoù-se en niverenn-mañ . Met, tout ar c'heleier-se o deus servichet kalz deomp evit diskouez stad deskadurezh ar brezhoneg d'ar Rektor nevez . Lennet e vo amañ war-lerc'h rentañ-kont an divizadeg-se, savet gant hor Sekretour, Yann-Glaod Morvan .

Trugarez deoc'h, neuze, evit ho kenlabour !

SEVEL BENVEGOU

En niverenn diwezhañ em boa ho lakaet da c'houzout hon defe bet un objektour dre goustiañs evit skoazell ac'hanomp . A-benn ar fin ne vo ket, d'an nebeutañ ne vo ket diouzhtu, m'hon defe unan ur wech bennak, evit digarezioù n'int ket gwall sklaer c'hoazh.

Argant avat hon eus bet hag hon defe gant ar Stad kement c'hoazh hag hon eus bet gant ar "rannvro" . Neuze e c'hellimp kas ar stourm war-raok aesoc'h gant benvegoù nevez zo war ar stern . Traktoù a vo embannet da gentañ, kement hag ul levrig diwar-benn an Unvaniezh evit ober bruderezh . Kasit deomp menozioù ha kinnigoù resis, testennoù, danvez traktoù, skritelloù pe skritelligoù, h.a.

STOURM

Diaesterioù nevez zo o sevel el liseoù hag er skolachoù gant " addisplegadur ar postoù ("redéploiement des moyens") a c'hell degas heuliadoù fall evit keennadurezh ar brezhoneg . Dija hon eus bet keleier chalus eus Bro-Dreger . Chomomp war evezh hag engalvomp an emsaverien, ar gerent, ar sindikadoù, ... lec'h ma 'z eus ezhom . Sofijit e-barzh ar pezh a lavare ar Rektor Rollin : " Dav eo d'ar gelennerien brezhoneg bezañ ebestel " . Ne yimp ket war-raok hep hor stourm pemdeziek . Kalon deoc'h !

Tugdual KALVEZ

SKODENN 84 - 85

Paeit hep dale ho skodenn (40 lur d'an nebeutañ), m'ho peus ket graet c'hoazh . Kasit ur chekenn da : Mark KERRAIN, hon teñzorer = 50, ar Mailh _ 35000 ROAZON . War un dro e c'hellit prenañ hor PEGSUN : 5 lur unan, met distaol ma prenit ouzhpenn : 5 pegsun 20 lur (1 digoust), 10 pegsun 35 lur (3 digoust), 15 pegsun 50 lur (5 digoust), 20 pegsun 65 lur (7 digoust) . Lakait ur chekenn (e brezhoneg, evel just) gant ho koulenn .

EMWEL GANT REKTOR AN AKADEMIEZH

Rentañ-kont

D'ar 15 a viz Du 1984 e voe degemeret 6 ezel eus an Unvaniezh gant an Aotrou LEGRAND. Ar c'hendiviz a oa urzhiet hervez un daolenn kaset da bep hini en a-raok.

1 - Stad a-vremañ ar gelennadurezh vrezhonek

Fall an traoù e pep derez eus ar c'helennerezh a c'helle lavarout Tugdual KALVEZ o tiskuliañ niver dister meurbed ar c'hargoù hag o tisplegañ penaos ne vo ket tu da dremen hep ur mennad youlet kreñv. Ha da zegas da soñj sioù a-viskoazh ar c'helenn brezhonek :

- ur c'helladur ha n'eo ket evel ar c'helennadurioù all roet gant kelennerien ha n'int ket evel ar re all ;
- postoù ha n'eus ket anezho e gwirionez ;
- diresisted ar pezh 'vez goulennet ouzh ar vistri evit pezh a sell ouzh o gouiziegezh ;
- ur c'helaouañ graet fall e-touez ar skolidi hag o zud ;
- diaesamantoù evit en em enskrivañ da eurvezhioù kelenn plaset fall (meur a skouer 'voe roet...) ;
- dazont diasur d'ar skolidi ken evit kendalc'husted o studioù, ken evit an doare da lakaat anezho da dalvezout da c'houde.

War gement-se en deus lavaret an Aotrou LEGRAND e oa nevez deuet en Akademiezh hag e oa "teuliad ar brezhoneg" unan eus an teuliadoù a gemere en e garg. Fellout a ra dezhañ mont war el lañs roet gant an hini a oa aze en e raok, sellout penaos ez a an traoù dre vras, ha n'eo ket hepken war ar poent-mañ-poent. Kreñvaat ar pezh a zo bet lakaet war sav betek-hen, setu aze ar ger stur.

2 - Statud ar gelennerien brezhoneg

Mont a ra ar gaoz war an arnodenn a varregezh (examen d'aptitude) tremenet gant lod eus ar gelennerien e-pad ar mizioù diwezhañ eus ar bloaz paseet. Kalz tud o deus goulennet en em enskrivañ, kalz muioù evit na soñjed. Evit chom hep reiñ re a labour da izili ar jurioù, tapet gant o labour a-hend-all, eo bet roet ober dibaboù evit ar bloaz-mañ. O deus tremenet an arnodenn ar gelennerien a rae kentelioù brezhoneg er servij foran. Ar bloaz a zeu e vo tu da dud all lakaat o anv. Hervez an testennoù e oa er jurioù kelennerien ar skol-veur, tud eus ar velestradurezh, kelennerien o labourat en eil derez.

Evit an Unvaniezh e chom kalz re zister an arnodenn hag amjestr statud ar gelennerien o deus anezhi. N'eus nemet ar c'hAPES a c'hellfe lakaat ar gelennerien brezhoneg war ar memes renk hag ar gelennerien all.

N'emañ ket ar respont e dalc'h ar Rektor, e dalc'h ar Ministr ne lavaromp ket. Statud an aotreegezh hec'h-unan n'eo ket sklaer. Kalz a vistri-skoazellerien e skolioù prevez dreist-holl a chom gopret evel MA2 pe MA3 o vezañ m'emañ o kelenn brezhoneg.

3 - Statud ar brezhoneg

Goulenn a ra an Unvaniezh ma vo roet un eurvezh ret evit skolidi ar 6vet pe ar 5vet klas. Aze c'hoazh n'eus nemet ar Ministr a gement a c'hellfe ober un dra bennak. Kement-se a c'houlennfe un "enveloppe budgétaire" ouzhpenn.

Evel en doa graet gant an Aotrou ROLLIN warlene Tugdual KALVEZ a lavar e soñj diwar-benn ar brezhoneg lakaet evel yezh I adalek ar 6vet klas e skolioù 'zo, dreist-holl e skolioù o tegemer skolidi diwar ar maez pe diouzh bord ar mor. Da skouer e vefe mat kaout e Pleiben pe e Kastellin seurt klasoù evit degemer bugale St Riwal.

4 - Stummadur ar vistri

Evit pezh a sell ouzh stummadur ar vistri e vefe mat kaout stajoù o padout pell, pelloc'h eget bremañ d'an nebeutañ. Prederiet eo an Unvaniezh ivez gant stummadur da zont ar skolaerien. Ma c'hell ar skolioù-mistri stummañ e-keñver ar bedagogiezh e vo ret d'an danvez-mistri bezañ gourdonet war ar yezh hag ar skolioù meur a zlefe reiñ tu dezho d'hen ober. Met ne seblantomp ket mont war an hent-se.

5 - Ar programmoù

Keuz he deus an Unvaniezh o vezañ ma n'eo ket pedet ar c'huzul-enklask da gemer perzh e skrivadur ar programmoù. Ar programmoù a zo bet savet gant an IPR hag ar "CTPA" a resev anezho met ar programmoù-se a c'hello bezañ gwellaet en amzer da zont hervez alioù an dud.

6 - Ar gelennerien ezvezant n'eus tu da lakaat unan bennak en o flas, evel en doa lavaret dija an Aotrou ROLLIN, nemet er c'hlasoù o prientiñ ar vachelouriezh.

Kaoz e vo eus ar c'hudennoù a sav e Roazhon. Evit an Aotrou Rektor, un afer a velestradurezh dreist-holl : er c'hentañ derez ar vistri-skol ne vez kemeret o flas nemet gant "titulaires remplaçants" eus an departamant.

7 - Ar skolioù prevez

Padrig an HABASK a ziskouez penaos e vo ret lakaat war sav ur politikerezh war ar poent-se hag ar Rektoreliezh a c'hellfe reiñ lañs d'an traoù. Evit ar bloaz-mañ ez a war zisteraat ar sammad eurioù brezhoneg er skolioù prevez. An Aotrou Rektor a respont kement-mañ : an eurvezhioù kelenn a vez roet d'ar skolioù prevez hep ober diforc'hioù etre an danvezioù ; d'ar renadurioù eskoptiel da ober o dibaboù ; dezho eo da reiñ d'ar brezhoneg ur plas dereat...

Derc'hel a raimp soñj eus pezh en deus lavaret an Aotrou LEGRAND bezañ e breder kentañ : "Consolider ce qui existe ; assurer un minimum de suivi et de progression ; placer les élèves dans un sentiment de sécurité vis-à-vis de cet enseignement".

STAJ BREZHONEG

Gant an Unvaniezh e vo aozet unan, evit skolidi al liseoù dreist-holl (evit tud all ivez), eus al lun lañ a viz Ebrel da 6 eur goude kreisteiz betek ar sadorn 5 da 2 eur goude kreisteiz, e Troglonou.

A
bovez!
90 lur an devezh e kousto da bep stajiad. Paet e vo ar veaj gant an Unvaniezh d'ar re a c'houlennno.

Ret eo d'an holl ober bruderezh en-dro dezho. Lzhomm e vo kelennerien Kasit hoc'h anvioù, niver ho skolidi an abretañ ar gwellañ a-benn gwelout niver ar gelennerien a vo ret kaout. Follennoù enskrivañ a vo kaset a-benn ur miz.

AFTER SKOLIDI HERVE BARRY

Skrivet hon eus ul lizher erbedet da Enseller Akademiezh Roazhon evit klemm en abeg da skolidi ar mestr-skol toull-bac'het-se n'o deus tamm brezhoneg ebet ken abaoe miz Mae 1984.

Ul lizher all hon eus kaset d'ar Rektor evit klemm diwar-benn emzalc'h an Enseller. Hini ebet n'en deus respontet c'hoazh.

- Afer BOUESSEL DU BOURG :

Ur reked en deus savet Yann Vari BOUESSEL DU BOURG, kelenner brezhoneg e skol brevez an "Assomption" e Roazhon, dirak Lezvarn ar Velestradurezh e Roazhon. Eman gantan an aotreegezh vrezhonek abaoe 1982 ha dalc'het e vez da vezan paet evel MA3, pa zlefe bezan paet evel MA2.

En un doare souezhus e skriv dezhan servijoù ar Rektor e c'heller lakaat er rummad MA2 an dud aotreeget war ar brezhoneg adalek gwengolo 1984 ! An aotreeien gantan zo bet e 1982 ! Ouzhpenn-se e kinniger dezhan e baeen nebeutoc'h. Kement-se, anat deoc'h, n'omp ket evit asantin.

Ur reked all zo bet savet war ar gudenn-se gant an Unvaniezh. Betek-hen n'eo ket bet degemeret war zigarez hon eus he savet e brezhoneg.

- Skrivet hon eus ul lizher erbedet da Enseller Akademiezh Roazhon, evit goulenn :

- e vefe adsavet ar c'hentelioù brezhoneg e skolaj Anna Vreizh

- e vefe lakaet un den buan da adkemer ar post mestr-skol brezhoneg bale-bro a zo vak abaoe miz Mae 1984 ! (Hervez hon eus klevet ne vefe ket an Enseller o sonj lakaat den ebet war ar post a-raok miz Gwengolo ! Ret espern arc'hant, keta. Ha diwar-goust ar brezhoneg, gwelloc'h c'hoazh !).

Sell aze danvez div reked nevez dirak al Lezvarn (un doare-stourm emamp o soñj implij ar muiañ ma c'hallimp).

Evel kerent ivez e c'hellit holl ober kemend-all, ma sav kudennoù ganeoc'h evit kaout kentelioù brezhoneg evit ho pugale. Goude 4 miz hep respont a-berzh an Enseller Akademiezh d'ho lizher erbedet (diwallit ouzh an deiziad !) e chom 2 viz deoc'h da sevel ho reked. Prest omp d'hoc'h aliañ hag un alvokad a labouro evidomp evit an aferioù-se.

Sebezus ! Avañturenoù Erwann Vallerie e Gwened evit gonid brezhoneg evit he merc'h er skolaj (Bremañ, miz Kerzu). Ur skouer evit an holl gerent.

^{bna} SKODENNOU : An 1/2 eus an izili n'o deus ket paet c'hozh. Hastit afo !

KENSTRIVADEG "BRUDOMP DESKIN AR BREZHONEG" evit tud an Unvaniezh

^{A-bovez} Savit ur skritell (e galleg pe e brezhoneg) gant un dresadenn, ur frazennig. Goulennit digant kelennerien tresañ, da gas d'ar Prezidant.

Keleier diwar-benn kelennadurezh er brezhoneg en ho korn-bro.

Unan bennak 'zo ezhomm e pep bro d'o dastum ha kas d'ar Prezidant.

- Lizher diqant I. an DRED :

"Setu aman ma evezhiadennoù goude bezan lennet n° 5 ar c'hannadig :

- "Kelennerien brezhoneg" eo ar reishan.

- ma fell deoc'h e rafen bruderezh evit ho stajoù e-touez ma skolidi (71 abaoe an 1-1-84) e c'hellit degas din paperioù-brudan gant al lec'h, ar priz hag all...

- N'eo ket bet meneget sklaer ganeoc'h war anv piv e tleer kas e skodenn : hini an Tenzorer pe hini an Unvaniezh ?

RESPONT : - Keleier a vo kaset evit ar stajoù. Bez e vo unan moarvat e Treglonou da Bask, gant Oaled Diwan hag UGB.

- War anv an Unvaniezh eo ret lakaat ar chekennoù, hag o c'has d'an Tenzorer : M. KERRAIN 50 ar Mailh 35000 ROAZHON.

<sup>Taolif
pled!</sup> - Kudennoù zo ganeoc'h en ho labour ? Sonjit e c'hell an Unvaniezh ho sikou r. EVIT-SE eo bet savet. Skrivit deomp eta, en ur glask respont d'ar goulennou-man : Petra a c'hell an Unvaniezh ober evidoc'h ? Ha petra a c'hellit c'hwil ober evit an Unvaniezh.

- Tost ur bajennad a zo bet diwar-benn an Unvaniezh e "Peuple Breton" miz Du. Hon chomlec'h avat, a oa bet ankouaet merkan.

AR SKOLIOÙ MA VEZ KELENNET BREZHONEG

(skolioù Stad hepken)

En niverenn 8 eus " Informations rapides " diwar-benn ar brezhoneg, embannet gant C.R.D.P. Roazon, e kaver roll ar skolioù eil-derez ma vez graet kentelioù brezhoneg enno . Diwar al listenn-se hon eus savet an taolennoù-mañ .

I.- NIVER AR SKOLIOÙ a-bep seurt :

Departamant	Skolachoù	Liseoù	L.E.P.où	HOLLAD
2 2	1 8	9	1	2 8
2 9	2 8	1 5	1	4 4
3 5	1 2	9	0	2 1
4 4	?	?	?	?
5 6	6	6	3	1 5
Akademiezh Roazon	6 4	3 9	5	1 0 8

2.- STATUD AR BREZHONEG KELENNET :

Departamant	Skolachoù		Liseoù			L.E.P.où	"Galloeg" skolachoù liseoù!	
	LV2	diret	LV2	LV3	diret	diret	diret	
2 2	10	16	4	3	6	1	2	1
2 9	10	25	6	8	12	1	0	0
3 5	0	12	0	3	9	0	5	0
4 4	?	?	?	?	?	?	?	?
5 6	2	5	1	4	6	3	0	0
Akademiezh Roazon	22	58	11	18	33	5	7	1

statud seurt skol	LV2	LV3	diret	Hollad
skolachoù	22	/	58	80
liseoù	11	18	33	62
L.E.P.où	/	/	5	5
Hollad	33	18	96	147 (§)

(§)- a-wechoù e vez graet brezhoneg direkt ha brezhoneg LV2 pe LV3 er memes skol .
t.k.

K E L E I E R

Bez ' vo ur VANIFESTADEG _ divizet gant an holl gevredigezhioù breizhek _ evit goulenñ groñs gant ar gouarnamant e vefe ul lezenn evit mad ar yezhoù hag ar sevenadurioù kenelel (etnikel) . Engalvet e voc'h pa vo bet divizet pep tra resisoc'h .

OBÉR BRUDEREZH EVIT AR BREZHONEG

A-benn ur miz pe (z)daou e vo graet bodadegoù kelaouif evit kerent ar skolidi a cheñch doare skol : bugale ar CM2 a vo degemeret er 6vet klas ; re ar pempvet klas evit choaz an eil yezh pe an teknologiezh ; re an trede klas a baso eus ar skolach d'al lise . Mat e vefe d'ar gelennerien brezhoneg kemer perzh er bodadegoù-se, evit lakaat da c'houzout ez eus tu d'ar skolidi da zeskiñ brezhoneg er skolioù . Mat e vefe ivez embann un trakt da roiñ d'ar gerent . Sellit ouzh an div skwer hon eus embannet e niverenn 3 eus hor c'hannadig (§) . Un all a vo moulet ganeomp an abretañ posubl .

(§)- Er fichenn embannet pajenn 8, er rann-pennad " Concours " : e plas " examen de sortie des instituteurs " (n'eus ket kén anezhañ) lakaat " modules de formation des instituteurs "

ENSELIEREZH

Goulenn a reomp gant ar re ac'hanoc'h o defe c'hoant da vezañ ensellet gant an I.P.R. brezhoneg, a-raok fin miz Mezheven, kas deomp o anv . Ur gudenn zo end-eeun evit ar re na gellont nemet brezhoneg : penaos e cheñchint pazenn, hervez an " hender " ("ancienneté") pe hervez an dibab kentañ pe an eil ("grand choix", "petit choix") ? Gwelloc'h eo dezho soñjal er poent-mañ ha lavar deomp . Skrivañ, e-giz boaz da : " Unvaniezh ar Gelennerien Brezhoneg ", 2I, straed an Tier-Barn, 56000 Gwened .

POSTOU BREZHONEG

Netra cheñchet . Setu ur skwer . Skolaerez eo oa an Itron Viviana Gwilhou, eus Gregamp, e-tal Gwened, a-raok bezañ chomet er gêr d'ober war-dro he bugale . Goulennet he deus mont e-barzh an Deskadurezh en-dro, metpeogwir he doa studiet brezhoneg er skol-veur etretant (9 under he deus bet betek bremañ) he deus goulennet deskif brezhoneg ha brezhoneg hepken d'ar vugale . Enseller Akademiezh ar Mor-Bihan en deus respontet dezhi e oa tud war an tri fost zo en departamant ha post nevez ebet ; neuze e rankfe goulenn ur post mestrez-skol ordinal . Ar memes den eo en doa lavaret, pa 'z eo degouezet e Gwened, ar bloaz paseet, ne rafe netra evit kas ar brezhoneg war-raok en Deskadurezh . Gwelet e vez !

SKOL OBÉR

Tresadenn ar bajenn gentañ zo bet kinniget deoc'h gant Arzela Kalvez, brezhonegerez a-vihanik, a heul kentelioù SKOL OBÉR, peogwir ne vez ket en^he skolach . An notennoù a vez kaset bep tri miz d'he skol ha kontet e vezont gant ar re all . Kement tra a c'hell bezañ graet gant skolidi all . Kendalc'h a rimp da c'houlenn, neoazh, e vefe kelennet brezhoneg e pep skol !

KELEIER ALL

NAONED E BREIZH

Divizet hon eus kemer perzh evel kevredigezh e stourm ar c'h/C.U.A.B. (Comité pour l'Unité Administrative de la Bretagne), rak ur gudenn a bouez eo ha ne zeuimp ket a-benn anezhi hep bodañ holl nerzhioù ar Vro .

Dañjerus kenañ eo e chomfe troc'het Breizh gant an harzoù melestradurel miliget ijined _ drougijinet _ gant gouarnamant Vichy, a-raok ar votadeg evit mouezhiañ kuzulioù ar rannvroioù, a-benn ur bloaz .

Bruderezh spontus e vez graet ingal e Bro-Naoned evit divrezhonekaat anezhi : skritelloù e pep lec'h, levrioù nevez embannet, radioù lec'hel paeet bruderezh dezho, skoed " Pays de Loire " krouet nevez zo, kevredigezhioù savet a-ratozh kaer gant mignoned Olivier Guichard, maer Ar Baol ha prezidant Kuzul Jeneral Liger-Atlantel, ha skoazellet gantañ, hag all, ...

Renerien C.U.A.B. a c'houlenn :

I- koumanantif d'e gannadig : " Le courrier de l'unité ", 20 lur evit peder niverenn : I2, rue des Renards, 44300 Nantes-en-Bretagne ;

2- sevel e pep lec'h e Breizh kuzulioù lec'h evit Bro-Naoned e Breizh .

Ur vanifestadeg a vo prientet gant an holl gevredigezhioù (tost da 80 zo) o deus lakaet o anv er c'hevredad .

Stourmomp evit ma teufe da dalvezout an oberadenn : 22 + 29 + 35 + 44 + 56 = I !

EUS BRO GEMBRE

Resevet hon eus digant " Canolfan Astudiaethau Gwerin Ewrop ", da lâret eo Kreizenn Studioù Gwerinoniez Europa, eus Bro-Gembre, un teuliad diwar-benn ar greizenn-se hag he falioù : kenurzhiañ ar studioù, lakaat an enklaskerien e darempred, goulenñ e vefe studiet ar sevenadurioù pobl er skolioù, skoazell strolladoù evel " Dastum ", prientif stajoù hañv, kendalc'hioù, krouif ul "levraoueg" selled-ha-kleved, h.a. Bez ez eus ul levraoueg vras er greizenn, dreist-holl un dastumadenn dibar diwar-benn majemoù Arzur, ur mirdi, h.a. ha graet e vez di abadennoù a-bep-seurt a-hed ar bloaz .

Resevet hon eus ivez niverenn gentañ ar gellaouenn savet gant ar Greizenn : " Contact " . Evit ar re o defe c'hoant koumanantif (3 lur sterling hanter evit peder niverenn) pe eskemm gant ur gelaouenn vreizhek, setu diskleriadurioù : European Centre for folk Studies, Stryd y Dwyrain, Llangollen, Clwyd, CYMRU LL 20 8RB, Breizh-Veur .

P.T.T.

Ur siell nevez a vez moulet war goloioù al lizheroù e ti-post Gwened . Anv kefbenn ar Mor-Bihan e brezhoneg ez eus tu da lenn memestra en ur c'hornig .

GWELADENN MITTERRAND

A-raok gweladenn Mitterrand, Per DENEZ en deus skrivet dezhañ evit displegañ(hir)kudenn bennañ ar c'heleñn brezhoneg, 'diouer a bostoù, da lâret eo diouer a g/C.A.P.E.S. De heul en deus kaset 500 follenn eus ur skrid-goulenn gant sinadurioù eus pep lec'h, U.S.A., Kembre, India, Iwerzhon, Flandrez, h.a.

ASSEMBLÉE NATIONALE

Yves DOLLO
Député des Côtes-du-Nord
Conseiller Général
Premier Adjoint au Maire de Saint-Brieuc

RÉPUBLIQUE FRANÇAISE

LIBERTÉ - ÉGALITÉ - FRATERNITÉ

PARIS, le 20 novembre 1984

Yves DOLLO
Rapporteur de la Proposition de Loi sur
les Langues et Cultures Régionales

à

AR FALZ
DIWAN
KENDALC'H
KUZUL AR BREZHONEG
SKOL AN EMSAV
UNVANIEZH AR GELENNERIEH

Mesdames, Messieurs,

J'ai bien reçu votre lettre du 3 novembre 1984 adressée aux Parlementaires Socialistes Bretons. Responsable du groupe parlementaire socialiste pour les questions de Langues et Cultures Régionales, il m'appartient de vous répondre.

Je vous indique en premier lieu que l'information, parue dans la presse, au sujet du retrait éventuel de la proposition de loi "Promotion des Langues et Cultures de France" est prématurée. Je dois dire cependant que cette hypothèse est envisagée par quelques uns qui préféreraient des mesures rapides. Je suis intervenu à ce sujet à la tribune de l'Assemblée Nationale lors de la discussion du budget de l'Education Nationale et ai notamment déclaré :

"Nos régions ont besoin de mesures rapides, concrètes et efficaces ; je souhaite qu'elles soient prises en concertation et appliquées immédiatement.

Je tiens cependant à affirmer, en écho à l'inquiétude légitime qui a saisi les mouvements culturels régionaux des dernières semaines, que l'élaboration de telles mesures ne doit en aucun cas se substituer à la discussion de la proposition de loi sur les Langues et Cultures de France déposée par le groupe socialiste. Il doit y avoir complémentarité entre les deux démarches : le pays a besoin d'un débat de fond sur ce qu'Alain Savary, clairvoyant et mesuré, a appelé la juste place des langues et cultures régionales. Trop d'incompréhensions subsistent. Trop de caricatures circulent encore. Trop de retards ont été accumulés pendant des décennies, qui doivent être comblés si nous voulons que, sur ce terrain aussi, la France puisse accroître son audience internationale. seul, un texte de loi consacrera une cohésion nouvelle de notre démocratie culturelle, partie intégrante de la cohésion nationale, fondée sur le droit à la différence, selon la plus authentique tradition républicaine".

Cette intervention montre que je partage vos préoccupations.

Je ne puis cependant vous laisser faire l'amalgame rapide entre la négation de la culture bretonne par les pouvoirs de droite successifs et la manière

.../...

dont les gouvernements de gauche ont, depuis 1981, commencé à répondre aux aspirations de la population bretonne. Le bilan de cette action progressive est loin d'être négligeable :

- création de licences de breton à BREST et RENNES
- création de classes bilingues
- reconnaissance de DIWAN, conventionnement avec l'Etat, recherche d'une solution à ses difficultés financières
- création d'une cinquantaine d'emplois d'enseignants de breton
- création de R.B.O. qui s'est traduite par une augmentation considérable des horaires de diffusion en breton (même si j'ai regretté à la tribune la diminution de 16 à 12 heures cette année)
- maintien de l'aide financière aux associations par la signature d'une convention Etat-Région.

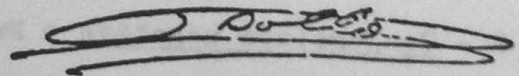
Je vous accorde qu'il reste encore beaucoup à faire, mais il faut avoir le courage d'affirmer que dans une période marquée par les difficultés que l'on connaît, tout n'est pas possible tout de suite.

En résumé : je reste personnellement, ainsi que mes collègues socialistes bretons, attaché à ce qu'une loi, fixant le cadre général de l'intervention de l'Etat en faveur des langues de France, soit votée par le Parlement, et nous agissons en ce sens. Mais si les mesures nécessaires sont prises immédiatement par décret, ce qui est possible, le cadre législatif existant étant suffisant à cet égard, je ne m'y opposerai pas, l'important étant que des réalisations concrètes interviennent.

Une réunion interministérielle devrait se tenir prochainement, et je ne manquerai pas de vous tenir informés de l'évolution de ce dossier.

Veillez croire, Mesdames, Messieurs, à l'assurance de mes sentiments les meilleurs.

DEP. 10110
Départ. des Côtes-d'Armor

AFER MICHEL LE BRIS

An Aotrou-se en doa diskouezet ar fae a rae war hon sevenadur en ur pennad-kaoz gant kazetenner an "Tregor" eus Lannuon. Goulennet hon eus digent an "Haute-Autorité de l'Audiovisuel" ne rafe mui war-dro skinwel hor bro.

"GOUEL AR RE YAOUANK" a vo aozet e Rostren gant ar yaouankizoù o teskiñ breshoneg e skolioù katolik Breizh d'ar Sadorn 20 a viz Ebrel. Kan, e'hoariva, dafis, diskouezadeg a vo ganto. Keloù hiroc'h a c'haller kaout digant Charles LE DREAU, Skol Labour-Douar an Nivot 29 LOPEREG

1

Petra lenn	: :	a REZ ? a RAN	: :	ul levr
Komz	: :	a RAN	: :	brezhoneg
Prenañ	: :	a REZ	: :	bara
Troc'hañ	: :	a RA	: :	kig
Goulenn	: :	a REOMP	: :	an eur
Gwelout	: :	a RIT	: :	ar c'hastell
Butuniñ	: :	a REONT	: :	ar c'horn
Malañ	: :	a REONT	: :	Kafe
Debriñ	: :	a REONT	: :	krapouezh

3

Petra Ul levr	: :	a LENNEZ ? a LENNAN	: :
(A) K/G Brezhoneg	: :	a GomzAN	:
P/B Bara	: :	a BrenEZ	:
T/D Kig	: :	a Droc'h	:
G/C'H An eur	: :	a C'HoulenOMP	:
GW/E Ar c'hastell	: :	a WelIT	:
B/V Ar c'horn	: :	a VutunONT	:
M/V Kafe	: :	a ValONT	:
D/Z Krapouezh	: :	a ZebrONT	:

Inf. /Aux. Ober/
 Conj.

COD Verbe conjugué

2

(A)	Piv	: :	a LENN ?	: :
	Me	: :	a LENN	: :
				ul levr
K/G	Me	: :	a GOMZ	: :
P/B	Te	: :	a BREN	: :
T/D	Eñ	: :	a DROC'H	: :
G/C'H	Hi	: :	a C'HOULENN	: :
GW/E	Ni	: :	a WEL	: :
B/V	C'hwi	: :	a VUTUN	: :
M/V	Int	: :	a VAL	: :
D/Z	Int	: :	a ZEBR	: :

Sujet / V. 3ep. sing/ comp.

4

	Pelec'h	: :	e LenNEZ	: :	se ?
	Ouzh ar voger	: :	e LennAN	: :	
	Er skol	: :	e KomzAN	: :	bzhg
	Er stal	: :	e PrenEZ	: :	bara
(E)	War an daol	: :	e TROC'H	: :	kig
G/C'H	Digant he breur	: :	e C'Houlen	: :	an eur
GW/W	E-kichen ar skol	: :	e WelOMP	: :	un ti
B/V	Er-maez	: :	e VutunIT	: :	
M/V	Er gêr	: :	e ValONT	: :	kafe
D/T	Ouzh taol	: :	e TebrONT	: :	

C.I. / V. conj.

N.B. : 1 - Labourat a ra Yann ha Soaz
 - Ne labour ket Yann ha Soaz

Labourat a reont
 Yann ha Soaz ne labouront ket

2 - Conjugaison négative : Ne Gomzan ket, (H.a.)

3 - Verbes irréguliers : Bezañ kaout mont ober gouzout
 participe passé : bet bet aet graet gouezet
 passé composé : bet on bet em eus aet on "em eus "em eus

4 - Futur : IN I O IMP OC'H INT
Cond. : FEN FES FE FEMP FEC'H FENT
Imp. : EN ES E EMP EC'H ENT

ENKLASK

Respontit holl !

Ezhomm hon eus arguzennoù a-raok mont en-dro da welout ar Rektor !

Miz Genver 1985

RENABL AN EZHOMMOU E-TOUEZ AR GELENNERIEH BREZHONEG

(Follenn da gas en-dro d'ar Sekretouriezh Kreiz an abretañ ar gwellañ gant hoc'h evezhiadennoù).

Rumm skolioù : Derez kentañ
(islinennit)

Eil derez (skolaj)

Eil derez (lis)

Ezhommoù e-keñver testennoù skrivet

testennoù sonskrivet

danvez kelenn a-hend-all

sonioù

Ezhommoù e-keñver studiadennoù war ar yezh da vezañ kaset war-raok gant ispisialourien e-sell da vezañ implijet evit :

- gwellaat brezhoneg ar gelennerien o-unan
- donaat o anaoudegezh eus ar yezh
- gwellaat an doareoù-kelenn
- gwellaat ar bruderezh evit ar yezh er skolioù

Ezhommoù stummadur

War beseurt poent e kav deoc'h ho peus ezhomm kaout stajoù pe frapadoù stummañ a-hend-all, koulz e-keñver yezh ha sevenadur (bezit resis)

Pegeit amzer e kav deoc'h e rankfe padout stajoù evel-se ?

Betek pelec'h oc'h prest da vont evit : - un hanter-devezh
- un devezh
- daou pe dri devezh
- ur sizhunvezh

Petra 'soñjit (resis) diwar-benn ar pezh a ra ar CRDP e Roazhon, hag ar c'hreizennoù departamantel all evit pezh a sell ouzh ar yezh ?

Daoust ha darempred ho peus bet gant an "enseller" war ar brezhoneg, ha petra soñjit diwar-benn e labour ?

Memestra gant an Itron Barbier, e karg eus ar brezhoneg e servijoù an Akademiezh (warlene) ?

Eus labour ar Rektordi hag an Ensellerezh dre vras ?

Daoust ha prest e vefec'h ma vefe divizet gant Unvaniezh ar Gelennerien Brezhoneg aozañ devezhioù pe stajoù emstummañ :

- da gemer perzh ? Evit pet devezh ?
- da ginnig ho skiant-prenet war ur poent resis bennak ?
- da gas endro ur strollad-labour e-pad ar frapad-se (war betra ?)

Gant peseurt strolladoù e kav deoc'h e c'hellfe hag e rankfe Unvaniezh ar Gelennerien Brezhoneg klask kenlabourat a-dost e-sell da aozañ seurt stummadur ma vez gwalet ne ra netra servijoù ar Rektordi ?

PRONONCIATION DES CONSONNES FINALES DES MOTS EN BRETON

FICHE (I)

Les consonnes qui se trouvent au début des mots se modifient en breton. C'est ce qu'on appelle des "mutations consonnantiques". Celles-ci reposent sur des correspondances phonétiques précises.

Les consonnes situées à la fin des mots se modifient aussi. Ces modifications interviennent quelque soit l'orthographe utilisée. Elles se produisent ,à la jonction entre deux mots,d'une façon différente selon que la personne qui parle,ou lit,fait ou non une pause(longue ou brève)après le mot concerné. Or aucune orthographe ne saurait prévoir ces pauses et elles n'en tiennent pas compte.

Ceci existe dans d'autres langues. Ainsi, en français, dans les mots "six,neuf". Seuls,ils se prononcent /sis/, /nœf/. Mais si on dit "six heures",le "s"final devient /siz/. De même pour "neuf",le "f"devient /v/

Cela est beaucoup plus fréquent en breton et très important.

DIFFERENCE ENTRE CONSONNES DITES SOURDES ,ET SONORES

Tous les sons de base d'une langue,quelle qu'elle soit(les "phonèmes"),font intervenir,ou non,les cordes vocales. Lorsque celles ci vibrent,les phonèmes sont dits "sonores"(parce que les cordes vocales entrent en résonance). Lorsqu'elles ne vibrent pas elles sont dites "sourdes".

Ceci peut s'entendre de deux façons:en plaçant les doigts contre le larynx,ou en se bouchant les oreilles. On observe alors cette vibration.

LES PHONÈMES TOUJOURS SONORES EN BRETON

Toutes les voyelles et un certain nombre de consonnes sont en breton toujours sonores. Ce sont L M N R Y W. Sauf M qui peut muter en V,il s'agit de consonnes que le phénomène des mutations ne concernent pas.

LES CONSONNES DE "COUPLES"

Toutes les autres consonnes vont par couples.

Un couple de consonnes consiste en 2 consonnes entre lesquelles la seule différence est que l'une est sourde et l'autre sonore.Il n'y a aucune modification de la place de la langue et de la forme des lèvres lorsqu'on passe de l'une à celle qui lui est couplée. Seules les cordes vocales vibrent(pour les sonores)ou non(pour les sourdes). Ceci s'entend en prononçant en alternance rapide des S et des Z,ou des F et des V. Voici ces couples de consonnes:

SOURDES	K	T	P	S	CH	F	C'H
SONORES	G	D	B	Z	J	V	H

.../...

PRONONCIATION DES CONSONNES FINALES EN BRETON

FICHE (2)

PRONONCIATION D'UNE CONSONNE DE COUPLE A LA FIN D'UN MOT, LORSQU'ELLE EST PRECEDEE D'UN PHONÈME SONORE

Selon son environnement dans la phrase parlée, chacune des consonnes de couple peut se modifier pour devenir celle avec laquelle elle est couplée. Ceci quelle que soit l'orthographe.

EN FIN DE PHRASE PARLEE (=devant une pause de la voix)

Lorsqu'une consonne est dans cette position (que l'on peut matérialiser en faisant un trait vertical, au crayon, dans le texte à lire, après la consonne concernée) elle est toujours sourde en breton. Cela s'entend très bien lorsque quelqu'un parle français avec un "accent breton", ex: du "vin rouche" et non "rouge".

A L'INTERIEUR D'UNE PHRASE PARLEE

deux cas

→ [1] si la consonne finale se trouve entre 2 phonèmes sonores (voyelles ou consonnes sonores), elle prend l'aspect sonore. Ex:

"mad/t eo" (les 2 orthographes se trouvent)

la consonne finale "d/t" est entre un "a" et un "e", voyelles, donc phonèmes sonores. On prononcera donc /d/, c'est à dire l'aspect sonore du couple "d/t". → /mad eo/

(alors que si on prononce le mot "mad/t" seul on aura ./mat/

→ [2] si le mot qui suit commence par une consonne sourde, la consonne finale du mot précédant sera elle aussi sourde.

ex: "bras/s" <tre le "t" de "tre" est sourd, donc on prononcera

→ /bras tre/

CONSEIL D'ORDRE PRATIQUE

.Préparer la lecture d'un texte avant de le lire à voix haute.

.Mettre des barres verticales avant chaque arrêt ou pause que l'on décide de faire.

.Y mettre à la sourde toutes les consonnes de couple précédant ces pauses

.Réécrire au crayon les autres consonnes finales, si nécessaire, selon les règles expliquées dans ces fiches.

.../...

PRONONCIATION DES CONSONNES FINALES EN BRETON FICHE (3)

PRONONCIATION DES GROUPES COMPOSÉS DE PLUSIEURS CONSONNES DE COUPLE

Lorsque deux mots qui se touchent créent un groupe de consonnes complexe, la première règle générale est:

tout groupe complexe de consonnes couplées est sourd ou sonore

1. si ce groupe est formé d'une consonne à la fin du premier mot, et d'une au début du second mot, c'est la seconde qui commande. Ex:

"braz/s tre" → "bra/s/ tre"

"braz/s mad" → "bra/z/ mad"

2. si ce groupe est entièrement à la fin du premier mot, il ne bouge pas. Ex: "e Brest ema" "prest out?"

3. si le groupe est de plus de 2 consonnes, il est simplifié. Ex:

"mestr skol" prononcé "me' skol"

→ comparer la prononciation du nom du journal "Ouest France":

.à la française, on rajoute une voyelle "Oueste France"

.à la bretonne, on simplifie le groupe "Oues'France"

SIMPLIFICATION DE CERTAINS GROUPES DE CONSONNES

.un groupe de deux consonnes identiques à la jonction entre deux mots est ramené à une seule. Ex: "mad/t tre" → "ma/t/ tre" → "ma'tre"

.les mots se terminant par NT/ND et MP (ex: gant/d, deskomp) se disent en fait -N' et -M'. Pensez à la prononciation à la bretonne des noms de mois de la fin d'année (Septem', Novem')

SIMPLIFICATION DANS LES MOTS TRÈS FRÉQUENTS (GRAMMATICAUX)

Ceci affecte surtout les "d/t" à la fin de mots grammaticaux très utilisés, tels que "evid/t" et "ket", et les participes en "-et".

Dès qu'ils sont suivis d'une consonne, quelle qu'elle soit, on escamote complètement le "d/t". Ex:

"n'eo ket gwir" "n'e(o) ke' gwir"

"evid/t mamm" "evi' mamm"

MiKael MADEG

Kinniget ez eus bet ar framm-mañ : - ur sekretour kreiz (me evit ar mare) ;
- pep a sekretour evit an tachennoù-mañ : I evit skolioù Diwan ; I evit ar skolioù
derez kentañ katolig (Anna-Vari Arzur) ; I evit ar skolioù derez kentañ publik
(den ebet) ; I evit an eil derez publik (den ebet) ; I evit an eil derez prevez
(den ebet) . Evit Diwan n'eo ket ur seurt tra-se, met a-hend-all eo treutik an
traoù evit c'hoazh, kea ! Evelato ec'h anavezomp tud hag a ra war-dro tra pe dra,
dreist-holl er skolioù katolig .

Divizet ez eus bet e vefe Kevrenn Vro-Leon an Unvaniezh ar memes tra hag ur strol-
lad'oa bet savet, daou vloaz zo pe se, e anv " Ar Brezhoneg e skolioù Bro-Leon " .
Kerent ' oa sañset bezañ eno ivez, met n'eus ket nemeur .

Evelato ez eus devet war wel ur gudennig a vo da ziskoulmañ diwar ar poent ma vez
savet kevrennoù lec'h a zo emren un tamm bennak : hini an arc'hant : pegement a
yela d'an Unvaniezh kreiz, ha pegement a chomfe (pe a zistrofe) d'ar gevrenn lec'h
diwar ar mare ma 'z eus, rak frejoù ' vez . Ni ' garfe e vefe sklaeraet ar poent-
mañ dillo.(§)

Divizet ez eus bet labourat dreist-holl dre bellgomz, kentoc'h eget ober bodaden-
noù e lec'h na deu bepred nemet ar memes tud, setu e vefe frejoù pellgomz ouzhpenn .
Ar sekretour kreiz a vroudfe an dud e tro ur wech bep trimiz d'en em genteliañ war
ar mod m'ema an traoù en o zachenn .

(§)- respont : ar c'huzul-merañ en deus divizet e vefe dalc'het an hanter eus ar
skodenn gant teñzorer ar gevrenn lec'h, dezhañ da zisplegañ resis pep tra (anv
an dud o deus paeet o skodenn, o chomlec'h, o niverenn pellgomz, pegement o deus
paeet, h.a.) d'an Teñzorer meur, Mark KERRAIN (50, ar Mailh_ 35000 ROAZON ;
pellgomz : I6-99/ 30.90.I5) .

UNVANIEZH UNDEB
ATHRAWON
LLYDAWEG

AR *Union of Breton Teachers*

GELENNERIEN
VREZHONEG

ADDRESS: 21 STRAED AL LEZIOÙ-BARN / R. DES TRIBUNAUX
56000 GWENED/VANNES BREIZH/BRITTANY

CHAIRMAN: Tugdual KALVEZ